

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

В статті аналізуються особливості інновацій в аграрній сфері з метою визначення підходів до ефективного управління ними

Ключові слова: агроінновація, селекційні інновації, ресурсозберігаючі технології

Актуальність дослідження інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств обумовлена посиленням конкурентної боротьби на ринку сільськогосподарської продукції та інтеграцією України у міжнародний економічний простір та зумовлюють необхідність формування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку сільського господарства.

Ґрунтовні дослідження різних аспектів інноваційних процесів в аграрній сфері здійснені провідними вітчизняними вченими, такими як В.Г. Андрійчук, А.П. Гайдуцький, О.І. Даций, Л.В. Дейнеко, М.В. Зубець, М.І. Кісіль, М.Ю. Коденська, М.Х. Корецький, М.Ф. Кропивко, М.І. Крупка, М.Й. Малік, Г.М. Підлісецький, М.А. Садиков, А.В. Чупіс, О.М. Шестопаль, В.В. Юрчишин та інші. Незважаючи на цінність проведених досліджень, особливості управління інноваціями саме в сільському господарстві на сьогодні є найменш вивченими.

Метою даного дослідження є вивчення сутності аграрних інновацій та їх особливостей для визначення на цій основі підходів до управління ними.

У найбільш широкому розумінні агроінновація – це інновація реалізована в аграрній сфері. Науковці пропонують різні підходи до визначення даного поняття, наприклад, О.В. Кот під агроінновацією розуміє системні впровадження в аграрну сферу результатів науково-дослідницької роботи, що призводять до позитивних якісних та кількісних змін у характеристиці взаємозв'язків між біосферою та техносферою, а також поліпшують стан навколишнього середовища [3, с. 32]; на думку О.В. Попової агроінновація – це інновація, яка зачіпає безпосередньо (або опосередковано, в межах технологічного ланцюга) процеси, учасниками яких є людина, машина (обладнання, інструмент тощо) та компонент навколишнього середовища (тварина, рослина тощо) існування яких у природному середовищі (без участі людини) неможливе або можливе з втратою базових функціональних характеристик [5], Ю.В. Бухвостов визначає агроінновацію як результат праці, отриманий завдяки застосуванню нових наукових знань, що перетворюють процес функціонування та розвитку виробничо-господарської системи АПК у напрямі підвищення її ефективності, стійкості та системної якості відносин [1, с. 7]. На нашу думку, агроінновація – це кінцевий результат впровадження новачії у галузі сільського господарства (сортів рослин, порід тварин, засобів захисту рослин або тварин, технологій вирощування тощо), який призвів до отримання економічного, соціального, екологічного та інших видів ефекту.

Це зумовлено, в першу чергу, особливостями самого сільського господарства, а саме, - основним фактором виробництва виступає земля, взаємодія з живими організмами (рослинами, тваринами, мікроорганізмами), сезонний характер виробництва, високий рівень ризику. Тривалий процес розробки стосується більшою мірою специфічного для сільського господарства виду інновацій – селекційних.

Аграрні інновації мають ряд особливостей порівняно з інноваціями в інших галузях економіки (рис. 1):

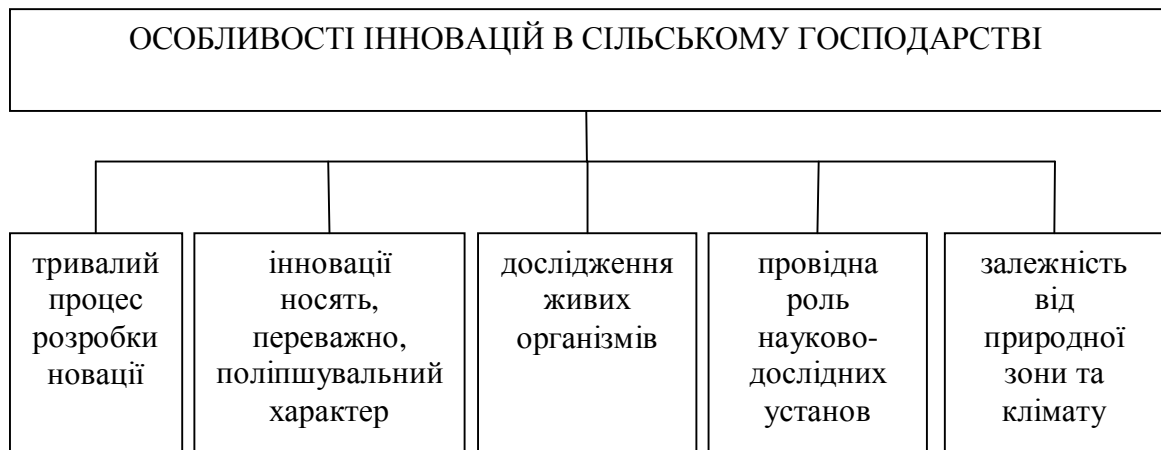

Рис. 1. Особливості інновацій в сільському господарстві

Поліпшувальний характер агроінновацій пов'язаний з їх орієнтацією на підвищення врожайності, продуктивності об'єкту, а не на винайдення принципового нового. Оскільки дослідження потребують ґрунтовних знань, часу та відповідної бази, то проводяться переважно у науково-дослідних установах, що висувають на перший план питання організації оперативного трансферу інновацій сільгоспвиробникам. Розробка значної частки агроінновацій має регіональний характер, оскільки характеристики об'єкту повинні відповідати особливостям природних та кліматичних умов. Також аграрні інновації тісно пов'язані з екологією та збереженням природних ресурсів.

У ґрунтовній праці з історії сільського господарства з 1800 по 2000 рік Федеріко Джованні акцентує увагу ще на таких особливостях агроінновацій:

- 1) неможливість у певних випадках повного привласнення;
- 2) комплементарний характер аграрних інновацій. Дві інновації визначаються як комплементарні, якщо їх спільне використання знижує середні витрати на одиницю або зменшує ризик. Наприклад, у ХІХ ст. впровадження в Росії залізного плугу, гальмувалось тим, що необхідні були сильні тварини, а переважна більшість порід російських коней у той час були непристосовані до важких польових робіт;
- 3) взаємозв'язок між інноваціями та локальними умовами впровадження;
- 4) ризикованість – визначає їх як найризикованіші порівняно з іншими галузями економіки [6, с.103].

Сільське господарство належить до галузей із змінною технологією. Наприклад, за життя одного покоління аграріїв відбулися докорінні зміни у технології вирощування цукрових буряків (одноросткове насіння, пунктирний посів, пестициди, бурякозбиральна техніка), що зумовило зниження в 5-6 разів витрат праці з розрахунку на 1 га посіву за одночасного підвищення врожайності й поліпшення умов праці. Тому у сільському господарстві зміна технології має більш глибокий ефект, ніж поява нової продукції [4, с. 439]. Незважаючи на це, як зазначають В.В. Кириченко та В.М. Тимчук, аналіз стану на ринку об'єктів інтелектуальної власності у галузі рослинництва свідчить про існування певного диспаритету між селекційними та технологічними інноваціями. Якщо селекційні інновації мають товарну форму у вигляді насіння і захищені у правовому середовищі як об'єкт інтелектуальної власності, то переважна більшість технологічних інновацій в галузі рослинництва розглядаються як розробки „ноу-хау” або елементи технологій, які накладаються на вже існуючі базові технології. Такий стан призводить до того, що комерційне використання технологічних інновацій супроводжується значними ускладненнями, а попит на них як на об'єкти інтелектуальної власності досить обмежується [2, с.63].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку аграрного виробництва важливими напрямками розвитку аграрних інновацій є наступні:

- 1) застосування біотехнології для створення сільськогосподарської продукції із заданими властивостями;
- 2) ландшафтне та високоточне землеробство;
- 3) нові ґрунтозахисні технології землеробства на основі мінімального або нульового обробітку землі;
- 4) енерго- та ресурсозберігаючі технології тощо.

Список використаних джерел

1. Бухвостов Ю.В. Детерминирующее воздействие инвестиций на формирование экономики инновационного типа (на примере аграрного сектора): [автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук] / Ю.В. Бухвостов. – Москва, 2009. – 26 с.
2. Кириченко В.В., Тимчук В.М. Ринкові моделі реалізації селекційних інновацій // Вісник аграрної науки. – 2008. - №8. – С. 62-64
3. Кот О.В. Теоретичні аспекти інноваційного розвитку аграрного сектору економіки та його організаційно-економічне забезпечення // Проблеми науки. – 2008. - №9. – С. 30-37
4. Нелеп В. М. Планування на аграрному підприємстві: Підручник. — 2-ге вид., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2004. — 495 с.
5. Попова О.В. Вопросы методологии управления инновационными процессами в АПК [Электронный ресурс] // Управление общественными и экономическими системами.- 2007. - №1. – режим доступа: http://bali.ostu.ru/umc/zj2007_1.php
6. Feeding the world – an economic history 1800-2000 by Giovanni Federico, 2005. – 338 p.

Янковская О.И. Особенности инноваций в сельском хозяйстве

В статье анализируются особенности инноваций в аграрной сфере для определения подходов к их эффективному управлению

Ключевые слова: агроинновация, селекционные инновации, ресурсосохраняющие технологии

Yankovskaya O.I. Features of innovations in agriculture

In the article peculiarities of innovation of agriculture for determine approaches to effective management innovation are analyzed.

Keywords: agro innovation, selective innovation, alternative technology